

Долженко Любов Юріївна
судовий експерт
Харківський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України
Долженко Любовь Юрьевна
судебный эксперт
Харьковский научно-исследовательский
экспертно-криминалистический центр МВД Украины
Dolzhenko Liubov
Forensic Expert
Kharkiv Research Forensic Center of the
Ministry of Internal Affairs of Ukraine

**ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ
ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
ВІДЕО-, ЗВУКОЗАПISУ**

**ОСОБЕННОСТИ ПОЛУЧЕНИЯ ОБРАЗЦОВ
ПРИ ПРОВЕДЕНИИ СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ
ВИДЕО-, ЗВУКОЗАПИСИ**

**FEATURES OF OBTAINING SAMPLES DURING
FORENSIC EXAMINATION OF VIDEO-, SOUND RECORDING**

Анотація. Значна увага приділяється проблемам боротьби зі злочинністю, а саме розкриттю та розслідуванню злочинів з метою встановлення осіб, які їх вчинили. На практиці отримання зразків для експертизи пов'язано з подальшим призначенням та проведенням експертного дослідження для отримання доказів. Оскільки експертний висновок є важливим для всього процесу доказування актуально звернутися до послідовного розгляду правової природи та деталей отримання й використання зразків у кримінальному судочинстві. Висновки ідентифікаційних судових експертиз мають величезне значення для встановлення обставин вчинення злочину, доведення вини особи або її відсутності.

Ключові слова: боротьба зі злочинністю, отримання зразків, судова експертиза, висновок експерта, процесуальний порядок, розслідування.

Аннотация. Значительное внимание уделяется проблемам борьбы с преступностью, а именно раскрытию и расследованию преступлений с целью установления лиц, которые их совершили. На практике получение образцов для экспертизы связано с последующим назначением и проведением экспертного исследования для получения доказательств. Поскольку экспертное заключение является важным для всего процесса доказывания актуально обратиться к последовательному рассмотрению правовой природы и деталей получения и использования образцов в уголовном судопроизводстве. Выводы идентификационных судебных экспертиз имеют огромное значение для установления обстоятельств совершения преступления, доказательства вины лица или его отсутствия.

Ключевые слова: борьба с преступностью, получение образцов, судебная экспертиза, вывод эксперта, процессуальный порядок, расследование.

Summary. Considerable attention is paid to the problems of combating crime, namely the detection and investigation of crimes in order to identify the perpetrators. In practice, obtaining samples for examination is associated with the subsequent appointment and conduct of expert research to obtain evidence. Since the expert opinion is important for the whole process of proof, it is important to turn to a consistent consideration of the legal nature and details of obtaining and using samples in criminal proceedings. The conclusions of identification forensic examinations are of great importance for establishing the circumstances of the crime, proving the guilt of a person or his absence.

Key words: fighting crime, obtaining samples, forensic examination, expert conclusion, procedural order, investigation.

На даний час існують окремі положення чинного кримінального процесуального законодавства, які регламентують процедуру відібрання зразків для експертизи, що потребують подальшого дослідження та удосконалення. Наприклад, при процедурі отримання біологічних зразків не допускаються дії, що принижують честь і гідність особ або є небезпечними для її здоров'я, а також слідчий та прокурор не мають прав бути присутніми при відібранні таких зразків у особ іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю оголосити особу.

У ч. 2 статті 84 КПК України зазначено, що процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів [3].

Висновок експерта — це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи.

Висновок експерта не є обов'язковим для особи або органу, яка здійснює провадження, але незгода з висновком експерта повинна бути вмотивована у відповідних постанові, ухвалі, вирокі [3].

Докази, які містяться у висновку експерта, оцінюються як допустимі, якщо вони отримані відповідно до порядку, встановленого КПК України.

При отриманні зразків і підготовці матеріалів на експертизу сторони кримінального провадження повинні керуватися правилами, викладеними в інструкціях про призначення та проведення окремих видів судових експертиз [2].

При цьому повинні бути створені такі умови, які забезпечували б отримання необхідної їх кількості та якості, а також гарантували б безсумнівність їх походження. Всі досліджувані об'єкти й зразки мають бути відповідно упаковані, опечатані і засвідчені пояснювальним написом та підписом особи, яка одержувала зразки. Упаковка добирається з урахуванням особливостей об'єктів дослідження і повинна захищати їх від пошкоджень та привнесення будь-яких змін під час транспортування й зберігання [4].

Зразки голосу та мовлення — об'єкти, без яких проведення порівняльних (ідентифікаційних) досліджень є неможливим. Вони можуть бути експериментальними, умовно-вільними або вільними.

Експериментальні зразки — відібрані спеціально для проведення експертизи.

Умовно-вільні зразки — отримані при провадженні процесуальних дій, у процесі яких застосовується відео-, звукозапис у встановленому законом порядку.

Вільні зразки — записи, які за часом і характером не пов'язані з призначенням і проведенням експертизи (інтерв'ю, публічні виступи, записи особистого характеру тощо).

Вони обов'язково повинні відповідати певним вимогам: 1) безперечність походження; 2) необхідна кількість; 3) якість; 4) сумісність. Вилучення об'єктів, що підлягають дослідженню, та відібрання зразків оформлюються протоколом.

На сучасному етапі розвитку судової експертизи звуко- та відеозаписів залишається актуальною і водночас дискусійною проблема отримання якісних зразків голосу й мовлення людини для проведення цієї експертизи. На цей час в Україні існує три концептуальні позиції відносно відібрання експериментальних зразків для подальшого проведення ідентифікаційного дослідження особи за голосом і мовленням. Рекомендації щодо відібрання експертних зразків для проведення вказаного дослідження визначають якісні, кількісні та порівняльні критерії щодо фономатеріалів, отримуваних експериментальним шляхом. Їх викладено переважно в методичних рекомендаціях та відомчих документах експертних установ Міністерства юстиції України, Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ України [1].

Вимоги, які ставляться до відбору зразків голосу та мовлення особи, що ідентифікується: зразків повинні фіксуватися на апаратурі, яка забезпечує високу якість запису без стиснення з втратою інформації (формати WAV, AVI, MKV); дотримання технічних умов запису; тривалість мовлення особи, що ідентифікується — не менше 3 хв. без урахування пауз; наявність у зразку фраз та слів, які мали місце в досліджуваній фонограмі; високий ступінь розбірливості мовлення; відповідність мов; відповідність форм усного мовлення; відсутність вольового спотворення мовлення; максимальний збіг емоційного стану.

Хотілось би зазначити, що висвітлено лише деякі проблемні питання щодо процесуальної регламентації та тактики отримання порівняльних зразків для експертного дослідження. На мій погляд, потребують уточнення норми кримінального процесуального законодавства щодо регламентації порядку отримання порівняльних зразків.

Література

1. Горбач-Кудря І. А. Проблема отримання зразків для проведення ідентифікаційного дослідження особи за голосом і мовленням / І. А. Горбач-Кудря, В. В. Журавель // Криміналістичний вісник. 2012. № 1 (17). С. 179–183.
2. Кримінальний процес: веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/1074011055907/pravo/kriminalniy_protsets (дата звернення 13.05.2020).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 13.05.2021).
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С. С. Яценко. 4-те вид., перероб. та доп. К.: А.С.К., 2005. 848 с. URL: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/doc/819> (дата звернення 13.05.2021).